

Recensie van mijn proefschrift in *Kerk en Theologie* 69/3 (2018), 300-301

Nico Riemersma, *Aan de dode een wonder gedaan. Een exegetisch-hermeneutische studie naar de dodenopwekking in Lucas 7,11-17 in relatie tot 1 Koningen 17,17-24 en Vita Apollonii IV,45*. (Amsterdamse Cahiers Supplement Series 14), Uitgeverij 2VM, Bergambacht, 285 pp., € 27,00, ISBN 9789490393571

(p. 300) De voorliggende studie is het proefschrift van de auteur dat hij op 3 juni 2016 verdedigde (promotores: Adelbert Denaux en Maarten Menken†). Zoals de titel van het werk aangeeft, is het werk exegetisch, hermeneutisch en vergelijkend georiënteerd. Na een inleidend deel waarin, naast de vraagstelling, de methode en de opzet van de studie, ook de stand van zaken van het onderzoek aan de orde komt, hierin worden leemtes in het onderzoek op het vlak van de narratieve dynamiek van Lukas 7,11-17, de vraag naar het genre van de tekst, de (narratieve) context ervan en in relatie naar preteksten ervan (1 Koningen, Vita Apollonii) [beschreven]. Deze komen in de studie dan ook aan de orde. Methodologisch gaat de studie van Chapmans communicatieve model uit, wat niet erg innovatief, maar wel helder is (het model kan erg kennisoptimistisch fun[c]tioneren en verhullen dat de reële lezer altijd ook de reële auteur, enz. construeert).

In een eerste deel na deze inleiding komt de tekst van Lukas 7,11-17 aan bod, bepaling van de tekst, vertaling, voorgeschiedenis van de tekst en de structuur ervan. De belangrijkste conclusies zijn dat de tekst één geheel is met v. 17 als een scharniervers, dat Lukas het verhaal bedacht heeft, dat er geen consensus is over de opbouw van het verhaal is, en dat Riemersma's eigen indeling (vv. 11-12 [inleiding], 13-15 [wonder], 16 [koorslot], 17 [overgang naar volgende pericoop) een zinnige is – wat deze auteur ook onderschrijft, hooguit kan v. 11 nog een functie analoog aan die van v. 17 hebben, overleidend uit het voorafgaande. Bij de bespreking van de perikoop, waarbij Riemersma encyclopedisch allerlei voorstellen schetst, komt hij uit bij een 'Bijbelse "Wirklichkeitserzählung"', daarmee bedoelt hij verhalen die door een gelovige als reëel ervaren worden maar die zich onttrekken aan historisch-kritisch onderzoek. "Ze zijn reël, maar alleen binnen de realiteit van het geloof" (72).

Het derde hoofdstuk, dat een narratieve analyse bevat, eindigt met een groot aantal conclusies, die nauwkeurige aandacht verraden voor alles wat er in het verhaal gebeurt. Riemersma komt ook tot een eigen titel van het verhaal 'Erbarmen door opwekking', waarin hij de theologische en narratieve lijnen samenbrengt (105). In het volgende hoofdstuk over de (narratieve) context van de perikoop laat Riemersma zien hoe de tekst goed in zijn context past: hij heeft een aantal Lukaanse literaire kenmerken en levert een bijdrage aan het discours in het "Galilea-deel" van het Lukasevangelie (3,21-9,50), waarin Jezus' verkondiging en uitwerking daarvan (ook in [wonder]daden) centraal staat en daarmee zijn identificatie ook en met name in relatie tot Johannes de Doper.

In de laatste hoofdstukken van de studie komen twee preteksten (of "interteksten") van de perikoop aan de orde. Eerst de intertekst uit 1 Koningen 17,17-24, Riemersma concludeert hierover dat de Lukaanse tekst direct literair afhankelijk is van de oudere tekst en dat Lukas Jezus hier schetst als iemand die het

(p. 301) daar vertelde overtreft, naast thematische overeenkomsten en woord-overeenkomsten speelt daarbij het citaat uit 1 Koningen 17,23 in Lukas 7,15 een belangrijke rol. In het geval van de andere pretekst (intertekst), namelijk Philostratus' Vita Apollonii IV,45, trekt Riemersma de omgekeerde conclusie: het Lukaanse verhaal is hier niet van afhankelijk, maar het is denkbaar dat Philostratus "van eerdere joods-christelijke overleveringen over Jezus als leraar en wonderdoener" afhankelijk is (230). Deze verschillende inzichten – en vele andere die wat meer op een detailniveau liggen – passeren in het slothoofdstuk nog eens de revue, daarin figureert ook een reflectie van een

verschuiving van een historische naar een hermeneutische benadering een rol. Riemersma lijkt hiermee te bedoelen: een verschuiving van de vraag naar wat er echt gebeurd is, naar de vraag wat een verhaal probeert te communiceren. In het eerste geval zorgt het conflict tussen de menselijke ervaring en kennis van natuurwetten (doden blijven doden) en het verhaal voor problemen, in het tweede geval is dit niet zo en maakt duidelijk dat het verhaal bewerkt dat de lezer niet stil blijft staan bij wat bij mensen onmogelijk is, maar dat hij door middel van het verhaal ontdekt dat er een God is, voor wie niets onmogelijk is (vgl. Luc. 8,27). Wat het verhaal aan de lezer wil laten horen, is dat er nog een andere realiteit bestaat, die in staat is om dat te doen wat "bij mensen onmogelijk is" (232). Dat klinkt goed, maar je blijft met de vraag achter waar deze realiteit zich dan afspeelt – niet in de menselijke geschiedenis, lijkt wel, want daarin zijn wonderen eigenlijk uitgesloten.

Het is goed dat de studie afsluit met een serie vragen voor verder onderzoek, verkenning van deze spanning had daar ook wel bij mogen staan.

Op het niveau van de leeservaring valt nog tweëerlei op te merken: het boek leest stug, dat heeft te maken met de zeer systematische stap-voor-stap-wijze van werken die Riemersma koos, tegelijkertijd loont de lectuur wel: Riemersma is meestal nauwkeurig en positioneert zich helder. Daarmee levert hij een zeker niet onbelangrijke bijdrage aan het onderzoek naar het Lukasevangelie.

Peter-Ben Smit